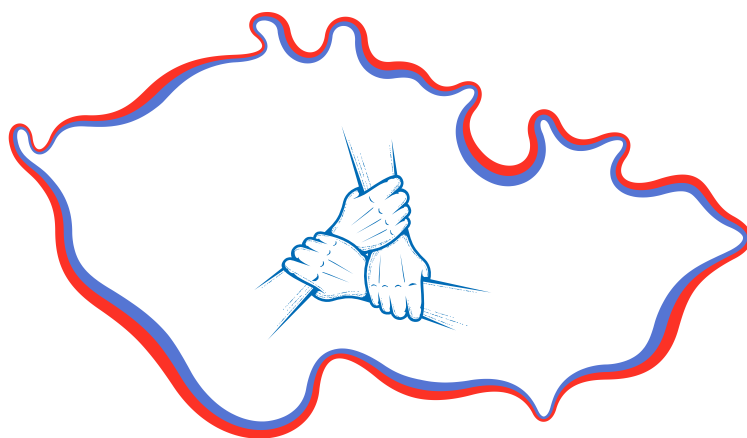

IMPLEMENTACE ÚZEMNÍ DIMENZE KOHEZNÍ POLITIKY

VÝZNAM KOHEZNÍ POLITIKY

Podpora vyváženého rozvoje území je zásadním předpokladem rozvoje a konkurenceschopnosti celého státu.

Kohezní politika EU (nebo také politika soudržnosti) je jedním z klíčových nástrojů jak pro eliminaci hospodářských a sociálních rozdílů mezi regiony, tak v rámci jednotlivých regionů a prokázala, že přispívá nejen k ekonomickému růstu.

Je však patrné, že fungování kohezní politiky musí v budoucnu reflektovat nutnost zajistit co možná největší efektivitu prováděných operací, více jednotlivé operace v území provázat tak, aby bylo dosaženo co možná největšího synergického efektu. Zároveň se nesmí pominout snaha o co nejcílenější a nejpresnější intervence v konkrétním území, kde by byly reflektovány skutečné potřeby a priority.

Jak konstatovala **Rámcová pozice MMR** ke sdělení EK Evropskému Parlamentu a Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k **9. zprávě o soudržnosti**, jsou v rámci České republiky někdy významné nerovnosti na regionální úrovni stále patrné (např. mezi velkými metropolitními oblastmi a ostatními regiony) a u některých regionů se jejich zaostávání dokonce prohlubuje. Současně se objevuje faktor vnitřní divergence, kde se některé ukazatele neliší ani tak mezi regiony navzájem, jako uvnitř regionů, což vede k dalším nerovnostem, které ovšem nejsou řešitelné plošnou pomocí regionům. Byť nelze nikdy dospět ke stejné ekonomické výkonnosti regionů, nemůže Česká republika tyto nerovnosti přestat řešit, zejména pokud jsou na území státu výrazně prostorově diferencovány ekonomické aktivity a průmyslová odvětví. Jejich další prohlubování už v současnosti vede k velkému meziregionálnímu vymezování (podpořeného i historickou negativní konotací vázanou zejména na příhraniční regiony), které později povede k zaostávání celého státu společně s neúměrným nárůstem veřejných výdajů do řešení následků takové situace.

.. v ČR jsou významné nerovnosti na regionální úrovni stále patrné.”

DIVERGENCE REGIONŮ V ČR

I dle Rámcové pozice musí politika soudržnosti „zlepšit svoji účinnost, zlepšit koordinaci s národními politikami a zjednodušit využívání fondů politiky soudržnosti. Do budoucna by politika soudržnosti měla zohlednit různé výchozí body a cesty rozvoje, kdy různé regiony mají odlišnou startovací pozici, potřeby a rozvojové kapacity. Je tedy nutné poskytovat cílenou podporu zohledňující specifické potřeby každého regionu.“

Každý region potřebuje speciálně zaměřené operace k tomu, aby se jeho socioekonomická úroveň posunula výše a **je z dosavadního vývoje jasně zřetelné, že metodou „one size fits all“ cílů politiky soudržnosti, ale i obecně cílů rozvoje konkurenceschopné a vyspělé Evropy, nemůže být dosaženo.** Je třeba skutečně začít naslouchat připomínkám regionálních aktérů a odklonit se od příliš obecných formulací a opatření. Ve stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru – Nástroj pro oživení a odolnost a politika soudržnosti ze dne 20. 9. 2023 je proto zdůrazněna podpora „*vzájemného působení mezi horizontálními politikami EU a politikou soudržnosti s cílem zvýšit efektivitu úsilí o dosažení regionální konvergence prostřednictvím územně zaměřených opatření, a to ve spojení se základními cíli EU*“.

AKČR podporuje toto stanovisko a souhlasí s tím, že „klíčem k dosažení úspěchu na určitém území prostřednictvím rozvojových strategií je způsob, jakým se priority EU rozčlení na regionální a místní úrovni.“

Cestou k větší prosperitě, konkurenceschopnosti a rovným příležitostem musí být větší specializace nástrojů politiky soudržnosti, při zachování jejího významu a úlohy v rámci ostatních evropských politik. Naopak – cestou k chaosu a zaostávání čím dál tím většího území členských států by bylo posunutí strategického plánování a rozhodování na vyšší úroveň, která nikdy nemůže postihnout všechna regionální a místní specifika a vede jedině k takovému prohlubování regionálních rozdílů, které poté nebudou moci být zvládnuty či kompenzovány tzv. póly růstu.

KLÍČOVÁ PODPORA PRO PROBLÉMOVÉ REGIONY

Vláda ČR schválila materiál Východiska pro pozici České republiky ke směřování politiky soudržnosti po roce 2027, ve kterém jasně konstatuje:

„V případě ČR jsou to jednak problémy Karlovarského a Ústeckého kraje, jednak problémy rozdílného vývoje uvnitř krajů, kde zejména v jejich okrajových oblastech sledujeme tendenci k periferizaci, přestože jádrová oblast kraje vykazuje téměř výhradně pozitivní tendence. Podpora by měla být věnována také venkovským oblastem při posilování vazeb město – venkov.“

Toto stanovisko je jasnou reakcí na konstatování 9. kohezní zprávy, která sice oceňuje konvergenční tendence na úrovni EU a členských států, nicméně na straně druhé konstatuje výše uvedené divergenční tendence na nižších úrovních.

AKČR si je vědoma toho, že **politika soudržnosti se nemůže rozpadnout do jednotlivých izolovaných operací** a že nalézt vhodnou územní úroveň její implementace je zásadním předpokladem úspěchu.

Na straně jedné **musí být řízenou politikou**, jejíž efektivita a hospodárnost bude zaručena ze strany ČR jako členského státu EU, na straně druhé **musí cíleně řešit regionální a místní problémy v rozvoji území**. V podmínkách ČR je takovou úroveň bezesporu úroveň území kraje, jako samosprávné jednotky definované v ústavě ČR a s úkoly dané legislativou k rovnovážnému rozvoji územního obvodu kraje.

... politika soudržnosti se nemůže
rozpadnout do jednotlivých
izolovaných operací ...

ZODPOVĚDNOST KRAJŮ

Kraje jsou zodpovědné za realizaci a koordinaci regionálního rozvoje na svém území (vyplývající především ze zákona 248/2000 Sb.), přičemž kohezní politika je jedním z důležitých finančních zdrojů pro realizaci regionální politiky.

V současném programovém období probíhá v území krajů realizace **“třech” integrovaných nástrojů (ITI, CLLD, “RAP”)** bez větší vzájemné koordinace těchto nástrojů a na území krajů před každým programovým obdobím vznikají nové strategie/strategické dokumenty, které nejsou vzájemně provázány tak, aby koordinovaně řešily zásadní problémy daného regionu. Proto **přestává mít kohezní politika významnější pozitivní dopady na snižování regionálních disparit**, ale nejen z tohoto důvodu.

Dalším důvodem je její zásadní omezení při orientaci na „způsobilé“ operace (např. způsobilých výdajů jednotlivých projektů), nikoliv na cílový stav rozvoje regionu, kdy pro rozvoj konkrétního regionu je potřeba mix specifických operací. Zásadním důvodem, proč se z velké míry nedaří vyrovnat rozvojovou trajektorii všech regionů v ČR a česká vláda musela konstatovat **přetrvávající problémy rozdílného vývoje uvnitř krajů**, je neexistence klíčové role koordinátora regionální politiky na příslušném území kraje zejména v rámci finančních prostředků politiky soudržnosti. Není třeba vytvářet zcela novou roli koordinátora, stačí pouze skutečně respektovat kraj a krajskou úroveň jako nedílnou součást politiky regionálního rozvoje.

.... kraje jsou zodpovědné za realizaci a koordinaci regionálního rozvoje na svém území ...

... velké množství pracovních skupin bez vzájemné provázanosti výstupů ...

INTEGRACE PRACOVNÍCH SKUPIN

V současné době také funguje velké množství pracovních skupin na úrovni několika ministerstev věnujících se politice regionálního rozvoje, ovšem bez vzájemné provázanosti výstupů. Na území krajů dochází k “nahodilé” realizaci časově nebo věcně neprovázaných projektů v rámci individuálních výzev operačních programů a uvolněné prostředky na tyto projekty často nejsou cíleny na nejdůležitější rozvojové potřeby regionu, což kromě omezeného vlivu na další rozvoj regionu má také za důsledek nedostatečně efektivní využití omezených finančních prostředků. Disponibilní finanční prostředky v rámci rozpočtů krajských samospráv nemohou nahradit tento nedostatek, byť kraje v rámci svých možností realizují regionální politiku i prostřednictvím vlastních finančních zdrojů.

**Na základě výše uvedených skutečností předkládá
AKČR k další diskusi:**

**NÁVRH VYTVOŘENÍ SYSTÉMU CÍLENÍ
PODPORY POLITIKY SOUDRŽNOSTI K
VYVÁŽENÉMU ROZVOJI REGIONŮ V
PODMÍNKÁCH ČR
V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2028+**

VÝCHODISKA

Dlouhodobě není řešena v rámci politiky soudržnosti uplatňované v ČR v dostatečných vzájemných souvislostech **podpora a rozvoj středně velkých sídel.**

V programových obdobích Evropské unie 2014–2020 a 2021–2027 byly a jsou uplatňovány principy územní dimenze, tedy zacílení intervencí fondů Evropské unie do specifických typů území.

Samosprávné kraje jsou dle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, **hlavními činiteli regionálního rozvoje v krajích ČR**, kdy pro programování regionálního rozvoje svého územního obvodu a územní dimenze vycházejí i ze Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, kterou schválila vláda ČR jako hlavní koncepční dokument rozvoje regionů ČR.

Na implementaci územní dimenze se (vyjma Prahy) podílí **Regionální stálá konference**, která je **jediným krajským komplexním seskupením partnerů (regionálních i místních) pro komunikaci a implementaci regionální politiky ČR** a dále napomáhá při plnění role kraje v oblasti regionálního rozvoje a koordinuje spolupráci partnerů v oblasti regionálního rozvoje na území kraje.

RSK je založena a řízena na principu partnerství, který je jedním ze základních principů poskytování podpory z fondů EU a pro implementaci regionální politiky státu je průběžná komunikace s územními partnery (zástupci krajů, měst, obcí, neziskového a podnikatelského sektoru atd.) nezbytná, a proto je platforma RSK pro tyto účely nezastupitelná.

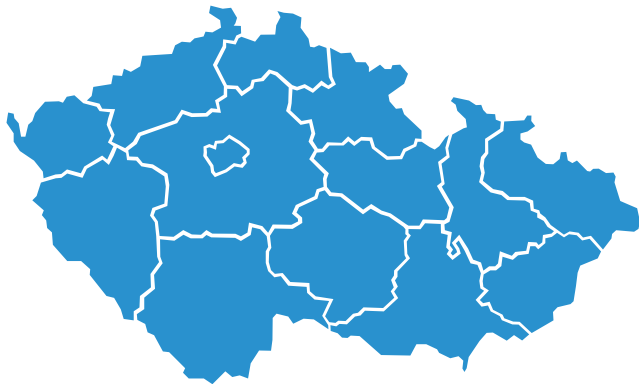
Na území krajů **dochází k “nahodilé” realizaci projektů** v rámci individuálních výzev operačních programů - prostředky na tyto projekty nejsou cíleny na základě největších potřeb regionu. Stejně tak dochází na území krajů k realizaci integrovaných nástrojů (ITI, CLLD, „RAP“) zpravidla bez větší vzájemné koordinace, přestože mají tyto nástroje velké územní překryvy.

Jedním z velmi významných nástrojů regionální politiky je politika soudržnosti – nemůže působit samostatně, ale musí vhodně doplňovat ostatní nástroje regionální politiky.

Kraje jsou odpovědné za schválení a realizaci strategie rozvoje svého územního obvodu (§14, odst. 3, písm. b), zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje (dále jen „Zákon“) a za koordinaci spolupráce ve svém územním obvodu (§14, odst. 3, písm. e) Zákona).

Strategie rozvoje územního obvodu kraje musí dle Zákona mj. stanovit strategické cíle a priority rozvoje kraje a nástroje regionální politiky pro zajištění dynamického vyváženého rozvoje územního obvodu kraje a částí jeho území (§12, odst. 2, písm. b) zákona).

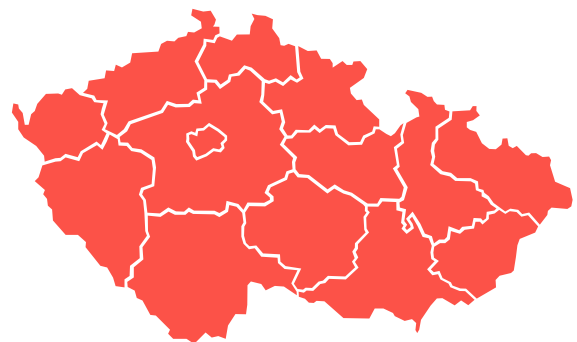
Hl. m. Praha je ve specifickém postavení (obec a kraj zároveň, vlastní zákon), kde vzhledem k jeho unikátnosti dobře zvládá koordinaci územních nástrojů a potřeb metropolitní oblasti ve spolupráci se Středočeským krajem.

Kraje musí mít na svém území jasné a přímé kompetence a odpovědnost za koordinaci regionální politiky, včetně koordinace prostředků pro realizaci regionální politiky z kohezních fondů.

**NÁVRH NA VYTVOŘENÍ SYSTÉMU CÍLENÍ PODOPRY POLITIKY
SOUHRŽNOSTI K VYVÁŽENÉMU ROZVOJI REGIONŮ V
PODMÍNKÁCH ČR V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2028+**

Na území krajů proto vznikne pro programové období 2028+ dokument **INTEGROVANÁ REGIONÁLNÍ STRATEGIE (IRS)**, která bude sloužit jako klíčový nástroj pro řešení a koordinaci územní dimenze v rámci kohezní politiky a dalších evropských a vybraných národních zdrojů na regionální úrovni.

INTEGROVANÁ REGIONÁLNÍ STRATEGIE (IRS)

- IRS bude mít **jasně stanovenou provazbu** na priority vymezené ve strategii rozvoje územního obvodu kraje, jako základního koncepčního dokumentu na regionální úrovni dle zákona č. 248/2000 Sb.
- IRS bude vytvořena na základě **partnerského přístupu všech klíčových aktérů v území** (zástupců krajů, obcí, ITI, MAS, euroregionů, ale také zástupců akademického, podnikatelského a neziskového sektoru, atd.).
- Koordinací tvorby IRS budou **pověřeny kraje**, které na její tvorbu využijí prostředky z technické pomoci.
- IRS bude **vytvořena do úrovně návrhové části**, a to s cílem – na základě partnerského přístupu – vydefinovat opatření a projekty pro řešení hlavních problémů území financovatelných především z prostředků kohezní politiky.
- IRS **bude schválena zastupitelstvem daného kraje**, jako nejvyššího voleného orgánu na regionální úrovni v každém kraji.
- IRS bude v území krajů **implementována mj. prostřednictvím integrovaných nástrojů**, u kterých bude identifikována územní dimenze, či dalšími vhodnými nástroji, jako jsou grantová schémata (globální granty), strategické projekty, územně zacílené individuální výzvy či finanční nástroje.
- Za zpracování návrhové části, která bude následně **implementována prostřednictvím integrovaných nástrojů**, budou zodpovídat zástupci jednotlivých integrovaných nástrojů, které budou použité v programovém období 2028+ na daném území.

- **Cílem bude pomoci řídicím orgánům, aby významná část alokace daného OP byla směřována adresně a efektivně do daného území krajů** (prostřednictvím územně cílených výzev) s tím, že IRS na území jednotlivých krajů budou vytvořené se zohledněním územních specifik jednotlivých území – bude nutno zacílit větší objem prostředků na řešení potřeb v území jednotlivých krajů.
- **Koordinace IRS** – tzn. především spolupráce, návaznosti a vytváření synergií mezi aktivitami územních partnerů (např. CLLD, ITI) **bude probíhat na úrovni RSK.**
- **RSK nebude přejímat roli při výběru projektů**, která je v současné době (a měla by být i nadále) na straně řídicích orgánů a nositelů integrovaných nástrojů – ITI, CLLD a popř. RAPů.
- **Projekty v rámci RAP mohou být realizovány na celém území krajů.**
- **I mezi územními partnery dojde na “národní” úrovni ke shodě na rozdělení témat**, která budou jednotlivé nástroje realizovat, a to tak, aby došlo k co nejefektivnějšímu využití finančních prostředků v území; jednotlivé intervence a aktivity budou nastavovány zvláště s ohledem na specifické potřeby jednotlivých krajů.
- **IRS bude primárně zaměřena na kohezní politiku**, ale zároveň umožní, na základě výše popsaných principů, **zacílit prostředky do svého území také z národních a dalších zdrojů**, a to v oblastech, které nebudou pokryty z kohezních prostředků, ale pro naplňování IRS budou klíčové.

**INTEGROVANÁ REGIONÁLNÍ STRATEGIE JE NÁSTROJ,
který přispěje k účelnějšímu a cílenějšímu využívání
evropských a národních prostředků.**

